

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата педагогічних наук, доцента Островерх Ольги Олександрівни

про дисертацію **Черкашина Олександра Віталійовича**

**«Формування у молодших школярів знань про пожежну безпеку у
виховній позакласній роботі»,**

подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання

В сучасних умовах існування на земній кулі збільшилось техногенне, природне, екологічне навантаження на людину. І це стає запорукою виживання населення у надзвичайних ситуаціях техногенного та природного характеру. Кожна держава світу має свою систему по захисту населення та територій в екстремальних умовах. Не винятком є і Україна.

На даний час в Україні створена і функціонує Єдина державна система цивільного захисту. Цій системі державою визначені завдання і функції по захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій. Одним із головних завдань, яке визначене в статті 8 Кодексу цивільного захисту України, є навчання населення діям при загрозі та виникненні надзвичайних ситуацій.

У законодавстві України навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях визначається, як сукупність організаційних і навчально-методичних заходів щодо підвищення теоретичних і практичних знань для населення, набуття й закріплення практичних навичок, необхідних для збереження життя та здоров'я людей в умовах надзвичайної ситуації й під час виконання невідкладних робіт у зоні надзвичайної ситуації або в осередку ураження. Метою організації навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях є забезпечення на державному, регіональному, місцевому та об'єктовому рівнях єдності і поступовості з обов'язкового вивчення населенням України основних способів захисту у надзвичайних

ситуаціях, набуття та засвоєння ним практичних навичок щодо дій у надзвичайних ситуаціях.

Серед надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру особливе місце посідають пожежі, які найчастіше призводять до значних матеріальних збитків та загибелі людей.

Одним із шляхів запобігання пожежам є популяризація культури безпеки життєдіяльності серед дітей.

У руслі зазначеного важливим є дослідження Олександра Віталійовича наукової проблеми формування у молодших школярів знань про пожежну безпеку у виховній позакласній роботі з метою розв'язання суперечностей між об'єктивною необхідністю впровадження ефективних форм та методів навчання правилам пожежної безпеки, основний зміст яких передбачає самостійне прийняття рішення школярем в умовах виникнення пожежної небезпеки для захисту свого життя та відсутністю такого напрямку роботи в навчально-виховному процесі.

Обґрунтованою і логічною є структура дисертації, яка представлена вступом, двома розділами, висновками до розділів, ґрунтовними загальними висновками, змістовними додатками, списком використаних джерел. У вступі змістовно представлена наукова новизна, теоретичне і практичне значення дослідження. Науковий апарат дослідження розкрито чітко й аргументовано.

Дисертант поставив перед собою мету – науково обґрунтувати, розробити й впровадити на практиці форми та методи формування у молодших школярів знань про пожежну безпеку у виховній позакласній роботі.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше на основі врахування особливостей суб'єкт-об'єктного впливу «вчителі - рятувальники - батьки» розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено комплекс форм та методів формування у молодших школярів знань про пожежну безпеку у виховній позакласній

роботі, котрі передбачають використання отриманих знань на основі єдиного, самостійного та безпечного алгоритму дій під час виникнення всіх можливих за складністю загорань чи пожеж.

Вагомим елементом наукової новизни дослідження є удосконалення механізмів співпраці спеціалістів навчальних закладів, фахівців Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі - ДСНС України) та батьків дітей молодшого шкільного віку для підвищення ефективності виховного процесу з формування у молодших школярів протипожежних знань.

Особливо варто виділити у підрозділі 2.1 обрані автором форми та методи виховної роботи з молодшими школярами, їх зміст, а також методичні рекомендації до них щодо формування знань про пожежну безпеку, котрі розкриваються в реалізації таких основних напрямів, як: формування психологічної готовності особистості (адаптація до змін навколишнього середовища у разі виникнення пожежної небезпеки, почуття власної безпеки життєдіяльності); формування соціальної готовності особистості (усвідомлення дитиною цінності власного життя і збереження здоров'я на основі теоретичних знань з основ пожежної безпеки, формування основних понять пожежної безпеки, її складників, важливість дотримання основних її вимог); формування практичної готовності особистості (формування знань та навичок школяра з основ пожежної безпеки щодо правильного алгоритму дій у разі виникнення загоряння та/або пожежі).

Ефективність розроблених і впроваджених Черкашиним О.В. форм та методів формування у молодших школярів знань про пожежну безпеку у виховній позакласній роботі була перевірена експериментальним шляхом за допомогою правильно обраного критеріального апарату, а саме: когнітивного критерію (котрий надав можливість визначити ступінь засвоєння учнями теоретичних знань у сфері пожежної безпеки); мотиваційного критерію (що передбачав виявлення у молодших школярів цікавості до розуміння значення забезпечення пожежної безпеки, мотивації до формування безпечного пожежного життєвого простору) та діяльнісного критерію (котрий

передбачав практичну перевірку наявних у дітей навичок, які відіграють важливу роль у забезпеченні протипожежного захисту та є основою пожежної безпеки).

Відтак, заслуговує на увагу практичне значення дослідження Черкашина О.В., яке полягає в розробці авторських методичних рекомендацій батькам та вчителям у вигляді навчально-методичного посібника з основ пожежної безпеки, куди увійшов фаховий теоретичний матеріал, самостійні завдання для дітей та настільна гра з основ пожежної безпеки.

Варто відзначити, що виклад дисертації, у якому виокремлено, описано та перевірено експериментальним шляхом розроблені форми та методи формування у молодших школярів знань про пожежну безпеку у виховній позакласній роботі, слугує підтвердженням уміння дисертанта обґрунтовувати свої наукові міркування описом емпіричного, експериментального матеріалу, наведенням цифрових даних, зверненням до таблиць, схем. Це підсилює вагомість, достовірність здобутих даних, засвідчує повагу дослідника до педагогічних фактів і явищ.

Загальні висновки корелюють із поставленими завданнями дослідження, також зміст кожного розділу підпорядковано меті та завданням дослідження, а підсумками відповідно є узагальнення та висновки.

Матеріали дисертації пройшли необхідну апробацію, обговорювалися на міжнародних, всеукраїнських та регіональних наукових конференціях.

Основні положення, висновки й рекомендації, розроблені на основі узагальнення матеріалів дослідження, впроваджено у практику навчально-виховної роботи навчальних закладів міста Луганська та Луганської області (довідка про впровадження № 01/03-2690 від 27.10.2016); у навчально-педагогічний процес Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка про впровадження № 417 від 31.10.2016); у навчально-педагогічний процес Державного закладу «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (довідка про

впровадження № 1/2204 від 31.10.2016) та Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (довідка про впровадження №01-12/661 від 01.11.2016).

Зміст автореферату повністю відповідає основним положенням дисертації, а 15 праць, із яких 6 статей, у тому числі 5 - у наукових фахових виданнях України та 1 - у зарубіжному науковому фаховому виданні, з достатньою повнотою відображають основні положення й висновки дисертації та цілком відповідають встановленим вимогам.

Обсяг і зміст дисертації показують, що робота є самостійним дослідженням, виконаним на високому науковому рівні, та свідчать про професійну зрілість автора.

Високо оцінюючи результати рецензованого дослідження, вважаємо за потрібне висловити деякі зауваження і побажання:

1. У п. 1.1 при науковому аналізі психолого-педагогічного аспекту вітчизняного досвіду з навчання дітей пожежній безпеці недостатньо уваги приділено принципами навчання молодших школярів правилам пожежної безпеки у виховній позакласній роботі.

2. Недостатньо, на наш погляд, представлений зарубіжний досвід формування у молодших школярів знань про пожежну безпеку у виховній позакласній роботі.

3. При розробці форм та методів формування у молодших школярів знань про пожежну безпеку у виховній позакласній роботі (п. 2.1) доцільно було б більш докладно розкрити методіку використання інтерактивних методів роботи.

4. Бажано було б вказати в таблицях абсолютні величини результатів вимірів показників формування у молодших школярів знань про пожежну безпеку у виховній позакласній роботі, а не лише їх відсоткові дані.

5. У п. 2.3 «Аналіз ефективності розроблених форм та методів формування у молодших школярів знань про пожежну безпеку у виховній позакласній роботі» дисертаційного дослідження ґрунтовно висвітлено

методику та проаналізовано результати формувального етапу експерименту, наведено порівняння результатів констатувального та формувального етапів, але дані дослідження не знайшли повного висвітлення в авторефераті.

Проте висловлені зауваження та побажання не знижують наукової і практичної цінності й загальної високої оцінки рецензованої роботи. Дисертація Черкашина Олександра Віталійовича «Формування у молодших школярів знань про пожежну безпеку у виховній позакласній роботі» є самостійною завершеною науковою працею, що містить нові науково обґрунтовані результати, які мають важливе значення для подальшого розвитку теорії і методики професійної освіти.

Дисертаційна робота відповідає вимогам, які встановлені у п. 9, 11-15 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а її автор Черкашин Олександр Віталійович заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання.

Офіційний опонент –
кандидат педагогічних наук, доцент,
начальник кафедри
наглядово-профілактичної діяльності
Національного університету
цивільного захисту (м. Харків)

О.О. Островерх

Особистий підпис заступника
інспектора
м/п-и ст. 43